

ЧЕСНО
ФІЛЬТРУЙ РАДУ!
www.chesno.org

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ КАНДИДАТІВ

(оновлена версія)

ЗМІСТ

3	Громадянський рух ЧЕСНО та кампанія «Фільтруй Раду!»
4	Юридичні засади Руху ЧЕСНО
6	Критерії доброчесності
8	Індикатори критеріїв доброчесності
12	Загальні принципи оцінювання діяльності кандидатів
13	Критерій 1. Відсутність фактів порушень прав і свобод людини
15	Критерій 2. Незмінність політичної позиції відповідно до волевиявлення виборців
17	Критерій 3. Непричетність до корупційних дій
21	Критерій 4. Прозорість задекларованих доходів та майна та їх відповідність способу життя.
22	Критерій 5. Особисте голосування в парламенті
23	Критерій 6. Участь у засіданнях парламенту та роботі комітетів

ГРОМАДЯНСЬКИЙ РУХ ЧЕСНО ТА КАМΠΑНІЯ «ФІЛЬТРУЙ РАДУ!»

Громадянський рух ЧЕСНО – це відкрита громадська ініціатива, започаткована групою активістів спільно з представниками партнерства «Новий Громадянин» у жовтні 2011 року - рівно за рік до чергових парламентських виборів в Україні.

З маніфестом громадянського руху ЧЕСНО, цінностями, юридичними засадами та принципами діяльності можна ознайомитися на сайті www.chesno.org. Рух є політично незаангажованою ініціативою, не підтримує жодного політика чи політичну силу.

Ініціаторами громадянського руху є 12 організацій партнерства «Новий Громадянин» та більш ніж 150 громадських організацій з понад 35 міст України, що об'єднані у горизонтальну мережу регіональних майданчиків ЧЕСНО.

Учасники руху започаткували **кампанію «Фільтруй Раду!»** та розробили **6 критеріїв доброчесності**, яким мають відповідати чинні та майбутні народні депутати України.

Мета ініціаторів руху - активізувати суспільство для того, щоб «очистити» майбутній парламент від недостойних депутатів.

Завданням кампанії «Фільтруй Раду!» є перевірка чинних народних депутатів та кандидатів у народні депутати на виборах 2012 року на відповідність критеріям доброчесності. Результати перевірки публікуються в ЧЕСНОметрі на сайті руху www.chesno.org. Перевірка здійснюється відповідно до методології, розробленої експертами та правниками, обговореної у широкому колі громадських діячів, журналістів, соціологів, психологів, лідерів думок та звичайних громадян. Методологія перевірки є відкритою і опублікована на сайті www.chesno.org.

Критерії руху ЧЕСНО, за якими відбувається перевірка, позбавлені ідеологічної складової, а тому є в рівній мірі важливими та об'єднувачими для всіх громадян, які візьмуть участь у парламентських виборах цього року:

I. Відсутність фактів порушень прав і свобод людини;	IV. Прозорість задекларованих доходів та майна та їх відповідність способу життя
II. Незмінність політичної позиції відповідно до волевиявлення виборців	V. Особисте голосування в парламенті
III. Непричетність до корупційних дій	VI. Участь у засіданнях парламенту та роботі комітетів

Оцінка за критеріями ЧЕСНО не має на меті відповісти на запитання «за кого голосувати», натомість спонукає виборця замислитися над політичною пропозицією та зробити більш усвідомлений, раціональний вибір.

Кампанія «Фільтруй Раду!» складається з 3-х етапів:

Перший етап кампанії - дослідження народних депутатів Верховної Ради VI скликання – виконав Комітет виборців України спільно з активістами руху ЧЕСНО, експертами та журналістами. Результати дослідження були оприлюднені під час Форуму «Чесна розмова з майбутнім парламентом» у липні 2012 року.

Другий етап «Фільтруй Раду!» розпочався одночасно з офіційним стартом виборчої кампанії в Україні наприкінці липня 2012 року. Аналітична команда ЧЕСНО на чолі з Центром політичних студій та аналітики розпочала аналіз кандидатів у народні депутати за партійними списками та у мажоритарних округах. Загалом ЧЕСНО планує проаналізувати близько 2500 кандидатів.

Результати громадської перевірки містяться у **ЧЕСНОметрі** - динамічному інструменті оцінки доброчесності кандидатів у народні депутати.

Дані ЧЕСНОметру постійно оновлюються, адже громадяни та журналісти приєднуються до кампанії і надсилають додаткову інформацію про кандидатів. Також враховуються відповіді кандидатів на їх оцінки, а повний текст самої відповіді кандидата оприлюднюється рухом ЧЕСНО в профілі особи.

Інформація про **фінансування** кампанії «Фільтруй Раду!» є відкритою і публікується на сайті громадянського руху. Фонд Демократичні Ініціативи ім. Ілька Кучеріва адмініструє благодійний рахунок руху ЧЕСНО, що дає можливість будь-якому виборцю підтримати кампанію з «очищення» майбутнього парламенту від недоброчесних кандидатів.

ЮРИДИЧНІ ЗАСАДИ РУХУ ЧЕСНО

Рух ЧЕСНО відповідно до положень Конституції України про свободу вираження поглядів та забезпечення вільного волевиявлення на виборах, поширює інформацію про осіб, які претендують або можуть претендувати на посаду народного депутата України.

Діяльність Руху спрямована на забезпечення виборцям можливості доступу до різнобічної та неупередженої інформації, потрібної для здійснення усвідомленого, поінформованого, вільного вибору (стаття 63 Закону України «Про вибори народних депутатів України»). При цьому Рух дотримується принципів неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти і точності поширюваної інформації.

1. Інформація про особу

- Рух ЧЕСНО використовує інформацію, що збирається виключно з відкритих загальнодоступних джерел. Тобто така інформація раніше вже була оприлюднена, є доступною для ознайомлення і подальшого поширення необмеженому колу осіб і, відповідно, не може вважатися конфіденційною інформацією про особу.
- Рух ЧЕСНО виходить також з того, що відповідно до статті 5 Закону України «Про захист персональних даних» персональні дані особи, яка займає або претендує зайняти виборну посаду у представницькому органі (у т.ч. є народним депутатом України або кандидатом у народні депутати України), не належать до інформації з обмеженим доступом.
- При цьому, за статтею 21 Закону України «Про інформацію», не може бути віднесено до інформації з обмеженим доступом (у т.ч. до конфіденційної інформації про особу) відомості про факти порушення прав і свобод людини, про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб.
- Рух ЧЕСНО не зобов'язаний повідомляти особу про збирання і оброблення її персональних даних, оскільки інформація збирається із загальнодоступних джерел (стаття 12 Закону України «Про захист персональних даних»).
- Рух ЧЕСНО здійснює оброблення персональних даних кандидатів в базі даних, яка буде зареєстрована у встановленому законом порядку.

2. Поширення негативної інформації

- Рух ЧЕСНО не робить тверджень щодо доведеності фактів неправомірної або неетичної поведінки (наприклад, щодо порушення особою прав людини чи невідповідності стилю життя особи її задекларованим доходам).
- Рух ЧЕСНО не робить тверджень щодо доведеності вини особи у вчиненні правопорушення, крім випадків, коли така вина встановлена судом.
- Рух ЧЕСНО робить оцінку вірогідності причетності особи до правопорушення чи неетичної поведінки і поширює відповідну інформацію лише у випадку, коли така вірогідність, на думку Руху ЧЕСНО є високою і ґрунтується на фактичних даних, оприлюднених у достовірних джерелах.
- Таким чином, Рух ЧЕСНО наголошує, що твердження про відповідність критеріям №1 («Відсутність фактів порушень прав і свобод людини»), №3 («Непричетність до корупційних дій») та №4 («Прозорість задекларованих доходів та майна та їх відповідність способу життя») є оціночними судженнями Руху ЧЕСНО.
- Оціночні судження Руху ЧЕСНО не підлягають спростуванню та доведенню їх правдивості (стаття 30 Закону України «Про інформацію»), що відповідає міжнародним стандартам захисту свободи слова, зокрема, обов'язковій для застосування практиці Європейського суду з прав людини, згідно з якою оціночні судження не підлягають доведенню (див., серед інших, рішення у справах «Лінгенс проти Австрії», «Українська Прес-Група проти України»).

- Рух ЧЕСНО не зобов'язаний перевіряти достовірність інформації, отриманої з офіційних джерел, та не несе відповідальності в разі її спростування (стаття 302 Цивільного кодексу). Це, зокрема: інформація про письмову чи електронну реєстрацію народного депутата, про зміну фракції; інформація, отримана у відповідь на запит чи звернення до державного органу чи органу місцевого самоврядування; інша інформація з офіційних джерел.

3. Передвиборна агітація

- Рух ЧЕСНО дотримується вимог Закону України «Про вибори народних депутатів України» щодо передвиборної агітації. Рух ЧЕСНО не здійснює передвиборну агітацію, а саме не спонукає виборців голосувати за чи проти певного кандидата (партію). Матеріали Руху ЧЕСНО поширюються з метою інформування виборців про кандидатів.
- Засоби масової інформації, що поширюють інформацію Руху ЧЕСНО чи про Рух, повинні при цьому уникати агітації голосувати або не голосувати за певну партію чи кандидата, не вживати висловлювань чи розміщувати матеріали, які ставлять за мету спонукати виборців голосувати або не голосувати за конкретну партію чи кандидата. Такі заклики і матеріали під час виборчого процесу можуть бути визнані порушенням Закону України «Про вибори народних депутатів України».

4. Право на відповідь

- Рух ЧЕСНО, відповідно до статті 30 Закону України «Про інформацію», надає особі, про яку було поширено інформацію, з якою вона не згодна, можливість відповіді в розумному обсязі. Відповідь оприлюднюється на веб-сайті Руху ЧЕСНО на сторінці відповідного кандидата.

КРИТЕРІЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ КАНДИДАТІВ ТА ДЕПУТАТІВ

Відсутність фактів порушень прав і свобод людини

Оприлюднена достовірна інформація про випадки порушення особою прав і свобод людини (наприклад, посягання на життя і здоров'я людини, перешкоджання роботі журналіста, ненадання інформації на запит, необґрунтоване обмеження свободи мирних зібрань, порушення виборчих прав, екологічних прав, права власності) або зловживання своїм правом (наприклад, подання позову до журналіста, ЗМІ з вимогою надмірної грошової компенсації моральної шкоди).

Порушення особою прав і свобод людини може полягати як у безпосередньому вчиненні відповідних дій або бездіяльності, так і у виданні відповідного наказу (прийнятті рішення), що призвело до порушення. Враховуються випадки грубого порушення прав або неодноразові випадки незначних порушень. Невідповідністю також вважається внесення на розгляд парламенту законопроекту, прийняття якого може призвести до порушення прав і свобод людини.

Незмінність політичної позиції відповідно до волевиявлення виборців

Вихід чи виключення з фракції партії, від якої депутат був обраний до Верховної Ради чи місцевої ради, за власним рішенням або рішенням фракції; підписання народним депутатом, який входить до складу опозиційної фракції, Угоди про створення Коаліції депутатських фракцій "Стабільність і реформи" у Верховній Раді VI скликання; голосування народним депутатом, який входить до складу опозиційної фракції, однаково з парламентською більшістю у більше ніж 50% випадків; для депутатів місцевих рад – входження до складу провладної депутатської групи, якщо особа була обрана від опозиційної політичної сили.

Непричетність до корупційних дій

Наявність раніше оприлюдненої, обґрунтованої інформації, яка дає вагомі підстави припустити можливу причетність до корупції у широкому розумінні – використання владного становища для отримання неналежних переваг (зокрема, хабарництво, призначення на посаду близьких осіб, порушення вимог щодо несумісності, у тому числі фактичне суміщення, зловживання чи перевищення влади тощо), а також прийняття рішень за конфлікту інтересів.

Інформація про можливу причетність до корупції повинна бути оприлюднена у засобах масової інформації чи мережі Інтернет та мати достатній рівень достовірності, а саме бути оприлюднена у виданнях, що дотримуються загальноновизнаних професійних стандартів, підготовлена журналістом чи ЗМІ, бути не анонімною, ґрунтуватися на документах тощо. Інформація про підозри не повинна бути політично мотивована (тобто оприлюднена представниками політичної сили з метою компрометації своїх опонентів).

Враховуються також факти притягнення особи до адміністративної чи кримінальної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення (адміністративні корупційні правопорушення, злочини у сфері службової діяльності та їх аналоги).

Прозорість задекларованих доходів та майна та їх відповідність способу життя

Відмова оприлюднити або надати за зверненням декларацію про доходи і майно (для народних депутатів до моменту реєстрації їх кандидатами); невідповідність задекларованих доходів і майна стилю життя, який веде особа, а також невідповідність задекларованого майна і доходів реальним статкам.

Декларація може бути оприлюднена ініціативно, тобто коли особа передала її в засоби масової інформації чи оприлюднила в мережі Інтернет, або надана у відповідь на звернення Руху ЧЕСНО. Посилання особи на передачу декларації в органи влади вважається відмовою в наданні декларації.

Невідповідність між стилем життя особи та її задекларованими доходами і майном, а також невідповідність задекларованого реальним статкам особи може встановлюватися на підставі: повідомлень у ЗМІ щодо майна, яким користується особа (транспортні засоби, нерухомість, аксесуари тощо), навіть якщо це майно не належить їй на праві власності, а також щодо значних витрат, які не відповідають офіційним доходам і майну (наприклад, дорогі подорожі за кордон, ремонт); інформації з відкритих джерел (бази даних, реєстри тощо) щодо майна або прав (наприклад, частка в майні юридичної особи), які належать особі; аналізу декларацій кандидата про його доходи і майно.

Особисте голосування в парламенті

Зафіксовано один чи більше випадки порушення конституційної вимоги про особисте голосування народним депутатом, а саме – коли карткою народного депутата голосує інша особа або народний депутат голосує за іншу особу. Кількість та регулярність порушень, а також причини, які спонукали депутата до неособистого голосування, не мають значення для оцінки.

Порушення може підтверджуватися на підставі повідомлень у ЗМІ, фіксування фото-, відеозасобами або порівняння даних про присутність депутата в залі засідань (на підставі власноручної письмової реєстрації) та його голосування на відповідному пленарному засіданні. Враховується також зізнання самого депутата в неособистому голосуванні.

Участь у засіданнях парламенту та роботі комітетів

Відсутність упродовж визначеного періоду на більше ніж 25% пленарних засідань Верховної Ради України VI скликання та 25% засідань комітету, до якого входить народний депутат.

Відвідуваність пленарних засідань встановлюється шляхом аналізу даних особистої письмової реєстрації на підставі пред'явлення посвідчення народного депутата України та підтвердження своєї присутності власноручним підписом. Відвідуваність засідань комітету – на підставі інформації, наданої комітетами Верховної Ради на запит Руху.

ІНДИКАТОРИ КРИТЕРІЇВ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Критерій 1. «Відсутність порушень прав і свобод людини»*

Індикатор	Приклади
Посягання на життя та здоров'я людини	<ul style="list-style-type: none">• Заподіяння тілесних ушкоджень• Створення загрози для життя людини• Погроза вчинення таких дій
Обмеження свободи слова та права на інформацію	<ul style="list-style-type: none">• Причетність до цензури в ЗМІ• Позов проти ЗМІ чи журналіста з вимогою сплати значної грошової компенсації• Перешкоджання журналістській діяльності (застосування фізичної сили чи погроза це зробити, перешкоджання доступу до засідань органів влади тощо)• Тиск на засіб масової інформації чи журналіста (звернення до правоохоронних органів, намагання закрити ЗМІ, звільнення з роботи тощо)• Причетність до замовних матеріалів у ЗМІ («джинса»)• Порушення права на доступ до публічної інформації
Рейдерство та інші порушення права власності	<ul style="list-style-type: none">• Причетність до «рейдерського» захоплення об'єкту власності• Шахрайство з майном
Порушення виборчих прав	<ul style="list-style-type: none">• Причетність до фальсифікацій на виборах• Перешкоджання вільному волевиявленню
Порушення екологічних прав	<ul style="list-style-type: none">• Причетність до забруднення навколишнього середовища• Незаконна вирубка лісу• Незаконна забудова (прибережна зона, ставки тощо)
Порушення права на справедливий суд	<ul style="list-style-type: none">• Винесення неправосудних рішень• Тиск чи інший неправомірний вплив на суддів
Порушення права на мирні зібрання	<ul style="list-style-type: none">• Заборона чи необґрунтоване обмеження проведення мирних зібрань, у тому числі ініціювання такого обмеження/заборони
Порушення трудових прав	<ul style="list-style-type: none">• Невиконання зобов'язань із виплати заробітної плати працівникам• Невжиття заходів із забезпечення безпечних умов праці
«Мова ненависті»	<ul style="list-style-type: none">• Розпалювання ворожнечі за ознакою національності, статі, релігії тощо• Ксенофобські заяви
Посягання на честь і гідність та інші порушення права на приватність	<ul style="list-style-type: none">• Образливі висловлювання на адресу людини• Незаконний збір та використання персональних даних
Ініціювання законопроекту, прийняття якого може призвести до порушення прав людини	<ul style="list-style-type: none">• Повернення смертної кари• Кримінальна відповідальність за наклеп• Встановлення відповідальності за пропаганду гомосексуалізму• Про протидію екстремізму

* Наведений перелік індикаторів та прикладів не є вичерпним.

Критерій 2. «Незмінність політичної позиції відповідно до волевиявлення виборців»

Вихід чи виключення з фракції	<ul style="list-style-type: none">• Вихід з фракції партії (блоку), від якої депутат був обраний до Верховної Ради чи місцевої ради. Враховується як власне рішення депутата про вихід, так і рішення фракції про його виключення незалежно від підстав.
Приєднання до коаліції чи провладної групи	<ul style="list-style-type: none">• Підписання народним депутатом, який входить до складу опозиційної фракції, Угоди про створення Коаліції депутатських фракцій «Стабільність і реформи» у Верховній Раді 6-го скликання. Для депутата місцевої ради, який належить до опозиційної фракції, невідповідністю є також входження до провладної групи.
«Синхронне» голосування з фракціями більшості	<ul style="list-style-type: none">• Депутат, який формально залишається у складі опозиційної фракції, але голосує в більше ніж 50% випадків однаково з провладною коаліцією (більшістю)

Критерій 3. «Непричетність до корупційних дій»*

Хабарництво	<ul style="list-style-type: none">• Пропозиція, обіцянка чи давання хабара (матеріальної і нематеріальної вигоди)• Прохання, вимога чи отримання хабара (матеріальної і нематеріальної вигоди)
Конфлікт інтересів	<ul style="list-style-type: none">• Прийняття рішень за наявного чи можливого конфлікту приватних та публічних інтересів (зокрема, внесення та підтримка законопроектів чи проектів інших рішень на власну користь або на користь пов'язаних фізичних чи юридичних осіб)
Суміщення депутатського мандату	<ul style="list-style-type: none">• Зайняття іншою оплачуваною роботою, яка заборонена законом• Суміщення посад• Входження до складу керівних та наглядових органів комерційної організації• Фактичне сумісництво (зокрема, фактичне оперативне управління комерційною організацією)
Зловживання із земельними ресурсами	<ul style="list-style-type: none">• Участь у незаконному виділенні (відчуженні) землі• Незаконне отримання прав на земельну ділянку
Зловживання під час тендерних процедур	<ul style="list-style-type: none">• Перемога у тендері за попередньої змови з іншими учасниками• Здійснення органом влади чи державним/комунальним підприємством, на який має вплив кандидат, закупівлі в юридичної особи, до якої причетний кандидат чи пов'язані з ним особи• Перемога в тендері за умови відсутності досвіду у сфері діяльності, необхідного обладнання тощо• Участь у створенні чи використанні «тендерних схем» (Тендерна палата тощо)• Здійснення органом влади чи державним/комунальним підприємством, на який має вплив кандидат, закупівлі за ціною, що значно перевищує ринкову
Розкрадання державного чи комунального майна, їх нецільове використання	<ul style="list-style-type: none">• Участь у приватизації, що призвело до продажу майна за заниженою ціною• Обмеження конкуренції під час приватизації• Отримання державної чи комунальної власності через фіктивні процедури банкрутства• Розкрадання державних коштів та майна (зокрема, під час рефінансування державою банку; незаконний продаж державного чи комунального майна)• Приватизація службового житла чи його зайняття (у т.ч. на підставі довгострокової оренди) після звільнення з роботи, у зв'язку з якою його було надано• Нецільове використання державного чи комунального майна

Підкуп виборців та використання «адміністративного ресурсу»	<ul style="list-style-type: none"> • Причетність до прямого чи непрямого підкупу виборців (у тому числі до початку виборчого процесу та набуття статусу суб'єкта виборчого процесу) • Використання «адміністративного ресурсу» під час виборів, у тому числі участь кандидата в заходах, що проводяться органами влади або за їхньої підтримки • Тиск на вразливих осіб (працівники бюджетних установ, студенти тощо) для спонукання їх голосувати чи агітувати за певного кандидата (партію)
Політична корупція	<ul style="list-style-type: none"> • Грошова винагорода за зміну політичної позиції депутата (окремі голосування, входження до фракції тощо) • «Продаж» місць у списку на виборах
Непотизм	<ul style="list-style-type: none"> • Призначення на посаду (просування по службі) не на підставі особистих якостей, а на підставі родинних чи інших особистих зв'язків з кандидатом, що мав можливість вплинути на відповідне рішення
Використання владного становища для отримання неналежних переваг	<ul style="list-style-type: none"> • Перевищення норм витрат на транспортні перевезення народного депутата • Отримання нагород, відзнак, особливого статусу з використанням свого владного становища, коли для цього немає достатніх підстав (навіть якщо це здійснюється формально відповідно до законодавства) • Оформлення номеру, зареєстрованого на Верховну Раду, для транспортного засобу, яким користується третя особа • Використання пропуску, що видається МВС чи іншим державним органом, в інших від основної мети цілях

* Наведений перелік індикаторів та прикладів не є вичерпним.

Критерій 4. «Прозорість задекларованих доходів та майна та їх відповідність способу життя»

Ненадання декларації	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Лише для народних депутатів:</i> ненадання декларації на звернення руху ЧЕСНО (залишення звернення без відповіді, надання неповної інформації, відсилання до Апарату ВРУ чи інших державних органів тощо)
Невідповідність стилю життя офіційним доходам	<ul style="list-style-type: none"> • Користування дорогими аксесуарами, транспортними засобами тощо • Значні витрати (ремонт помешкання, відпочинок тощо) • Витрачання значних коштів на благодійність
Непрозорість майна	<ul style="list-style-type: none"> • Значна відмінність між задекларованим майном та реальними статками згідно з експертними оцінками • Зростання коштів на рахунках, що не підкріплюється офіційними доходами • Набуття у власність дорогої нерухомості, цінних паперів тощо, що не підкріплюється офіційними доходами

Критерій 5. «Особисте голосування в парламенті»

Неособисте голосування

- Голосування картки депутата під час засідання, на якому згідно з даними письмової реєстрації народний депутат був відсутній

Голосування за іншого депутата

- Зафіксовано факт голосування за будь-якого іншого депутата

Зізнання у порушенні вимоги особистого голосування

- Особисте зізнання в порушенні вимоги щодо особистого голосування

Критерій 6. «Участь у засіданнях парламенту та роботі комітетів»

Відсутність на 75-90% пленарних засідань парламенту

Відсутність на 90-98% пленарних засідань парламенту

Відсутність на 98-100% пленарних засідань парламенту

Відсутність на 75-100% засідань парламентського комітету

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КАНДИДАТІВ

Оскільки участь у парламентських виборах братимуть як народні депутати поточного скликання, так і особи, які не є народними депутатами України, оцінка кандидатів здійснюється за різною кількістю критеріїв:

1. діяльність кандидатів, які є членами парламенту VI скликання, оцінюється за всіма 6 критеріями;
2. діяльність кандидатів, які не є народними депутатами, оцінюється за 4 критеріями (критерії 1-4). За критерієм №2 («Незмінність політичної позиції») оцінюються ті кандидати, які були народними депутатами України, а також які були депутатами місцевих рад останнього скликання. Винятково, у разі наявності переконливої інформації про неособисте голосування кандидатом, який раніше був народним депутатом Верховної Ради VI скликання, такий кандидат буде також оцінений за критерієм №5 «Особисте голосування в парламенті».

У межах кожного критерію діяльність кандидата оцінюється за відповідними індикаторами. Якщо діяльність кандидата не відповідає одному з індикаторів, то вважається, що вона не відповідає критерію в цілому.

Рух ЧЕСНО не робить тверджень щодо доведеності фактів неправомірної поведінки (наприклад, щодо порушення особою прав людини чи вчинення корупційного правопорушення), за яку встановлено юридичну відповідальність. Тому оцінка Руху може не збігатися з офіційними висновками (наприклад, рішенням суду щодо непрягнення до відповідальності чи відмовою правоохоронних органів порушити кримінальну справу або провадження у справі про адміністративне правопорушення).

Рух ЧЕСНО робить оцінку вірогідності причетності особи до недоброчесної поведінки і поширює відповідну інформацію лише у випадку, коли така вірогідність, на думку Руху ЧЕСНО, є високою і ґрунтується на фактичних даних, оприлюднених у достовірних джерелах. Висновки Руху ЧЕСНО є оціночними судженнями, які не підлягають доведенню. Оцінка проводиться на підставі раніше оприлюдненої інформації.

Рух ЧЕСНО не проводить агітацію, спонукаючи голосувати за чи проти конкретного кандидата/партію, але здійснює і поширює оцінку кандидатів з метою забезпечення виборцям можливості доступу до різнобічної, об'єктивної та неупередженої інформації, потрібної для здійснення усвідомленого, поінформованого, вільного вибору. Інформація, що містить оцінку діяльності депутатів та кандидатів, подається з дотриманням принципів неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти та точності поширюваної інформації. У разі надходження до Руху відповіді кандидата на його оцінку, така відповідь оприлюднюється в ЧЕСНОметрі.

Критерій 1. Відсутність фактів порушень прав і свобод людини

Права і свободи людини закріплено у ряді міжнародних документів, у тому числі Загальній декларації прав людини та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конституції та законах України.

Серед них: право на життя, свободу і особисту недоторканність, право на справедливий суд, право на недоторканність особистого та сімейного життя, захист честі й гідності, свобода пересування і вибору місця проживання, право на власність, свобода слова і думки, совісті та релігії, право на свободу мирних зібрань і об'єднань, право збирати та поширювати інформацію, право брати участь у виборах, право на працю, право на безпечне довкілля та інші.

Враховуються випадки грубого порушення прав або неодноразові випадки незначних порушень.

Джерелами інформації про факти порушень прав і свобод людини можуть бути:

- ✓ звіти міжнародних організацій та повідомлення органів влади іноземних держав (звіти Офісу Верховного Комісара ООН з прав людини, висновки комітетів ООН, звіти Державного департаменту США тощо);
- ✓ звіти міжнародних правозахисних організацій (Freedom House, Amnesty International, Human Rights Watch, Article 19, IFJ, Reporters without Borders тощо) та вітчизняних правозахисних організацій (УГСПЛ, ХПГ, ІМІ і т.д.);
- ✓ щорічні та спеціальні доповіді Уповноваженого Верховної ради України з прав людини;
- ✓ інформація ЗМІ та інформаційних агентств (наприклад, УНІАН, Інтерфакс, Українські новини, Українська правда, Телекритика, Дзеркало тижня, канали телебачення, іноземні ЗМІ та місцеві ЗМІ);
- ✓ рішення органів влади (наприклад, рішення Вищої ради юстиції чи парламенту з питань, пов'язаних з відповідальністю суддів; висновки Рахункової палати; звіти парламентських слідчих комісій тощо).

! Причетністю до порушень слід вважати:

- ✓ ініціювання (організацію) кандидатом порушень прав і свобод людини: дача усних чи письмових вказівок, доручень, внесення запитів, організація політично вмотивованого чи з інших аналогічних мотивів кримінального переслідування, організація фальсифікацій в ході виборів та інші подібні дії;
- ✓ безпосередню участь у таких порушеннях: завдання тілесних ушкоджень, застосування тортур та інших заборонених методів дізнання чи слідства, створення загрози життю та здоров'ю людини, незаконна видача шукачів політичного притулку іншій державі, ненадання інформації на інформаційний запит, перешкоджання журналістській діяльності, заклики до чи безпосередня участь у обмеженні прав громадян за ознакою статі, національності тощо;
- ✓ участь у прийнятті рішень, спрямованих на обмеження свободи мирних зібрань, невжиття заходів щодо їх припинення чи розкриття: відмова в порушенні кримінальних справ, необґрунтоване закриття справ, непритягнення винуватців до відповідальності;
- ✓ внесення на розгляд Верховної Ради України законопроекту, прийняття якого, згідно з висновками правозахисних організацій, може призвести до порушення прав і свобод людини (наприклад, про повернення смертної кари, введення кримінальної відповідальності за наклеп, заборону пропаганди гомосексуалізму, розширення повноважень Національної комісії із захисту суспільної моралі, протидію екстремізму).

Особлива увага приділяється діяльності кандидатів, що обіймають чи обіймали посади суддів, прокурорів, працівників інших правоохоронних органів. Перевіряються, зокрема, підстави їх звільнення із займаних посад. Інформація про рішення суддів отримується з веб-сайту Єдиного державного реєстру судових рішень (контекстний пошук за ключовими словами та прізвищем судді). У базі даних цього ж Реєстру можна знайти окремі рішення у справах за позовами до ЗМІ.

В окремих випадках звільнення з посади, наприклад, судді, могло мати місце внаслідок переслідування з політичних чи особистих мотивів. За наявності таких підозр детально розглядається конкретний випадок та аналізуються контекст і підстави звільнення. Не враховується також притягнення до відповідальності кандидата, якщо є вагомі підстави вважати це результатом політично мотивованого переслідування (наприклад, справи проти колишніх членів уряду, порушені в 2010-2011 роках).

Перешкоджання роботі журналістів може полягати в тиску в будь-якій формі, погрозах, фізичному впливі (побиття, псування техніки тощо), інших діях, спрямованих на перешкоджання виконанню журналістом чи ЗМІ своїх професійних обов'язків. Зараховується також подання позову до ЗМІ чи журналіста про відшкодування моральної шкоди в надмірному розмірі, а також звернення до правоохоронних органів з вимогою порушити провадження проти журналіста чи працівників ЗМІ, якщо це має ознаки тиску на ЗМІ. Подання позову про відшкодування моральної шкоди з мінімальною грошовою вимогою (наприклад, одна гривня) не береться до уваги.

Порушення **права на власність** включає т.зв. „рейдерські захоплення” підприємств чи інших об'єктів власності за ініціативою, за участі чи сприяння кандидата.

Інші можливі порушення цього критерію наведено в індикаторах.

Критерій 2. Незмінність політичної позиції відповідно до волевиявлення виборців

! Невідповідністю цьому критерію вважається:

- 1) вихід чи виключення з фракції партії чи блоку, від якої (якого) депутат був обраний до Верховної Ради чи місцевої ради. Враховується як вихід за власним рішенням депутата, так і виключення за рішенням фракції незалежно від підстав;
- 2) підписання народним депутатом, який входить до складу опозиційної фракції, Угоди про створення Коаліції депутатських фракцій «Стабільність і реформи» у Верховній Раді VI скликання;
- 3) голосування народним депутатом, який входить до складу опозиційної фракції, однаково з парламентською більшістю у більше ніж 50% випадків;
- 4) для депутатів місцевої ради – входження до складу провладної депутатської групи, якщо особа була обрана від опозиційної політичної сили.

Зміна фракційної належності через перейменування фракції не вважається міжфракційним переходом і не зараховується як невідповідність.

Якщо особу було обрано народним депутатом декількох скликань, то аналіз незмінності його політичної позиції здійснюється лише в парламенті того скликання, в якому він брав участь востаннє. Наприклад, якщо особа була депутатом II, IV і VI скликань, то незмінність його політичної позиції аналізується лише під час VI скликання. Щодо аналізу депутатів місцевих рад, то досліджуються ті з них, які входять (входили) до складу відповідної ради останнього скликання.

Для дослідження народних депутатів аналізується інформація на сторінці кожного народного депутата на веб-сайті парламенту про переходи депутата по фракціях, здійснені з моменту набуття ним повноважень. Для дослідження депутатів місцевих рад використовується, зокрема, інтернет-ресурс Центральної виборчої комісії з інформацією про [місцеві вибори 2010 року](#), у якому доступна інформація про депутатів місцевих рад та політичні партії, від яких вони були обрані. Зібрані дані порівнюються з інформацією про входження депутатів місцевих рад у фракції (групи), яка наявна на більшості сайтів рад.

Віднесення фракцій парламенту до більшості та опозиції

6 скликання

У парламенті **6 скликання (2007 р. – 2012 р.)** більшість утворювалась **4 рази** (до уваги не береться перейменування коаліції «Стабільність і реформи» у парламентську більшість з тією ж назвою):

1. Коаліція демократичних сил у Верховній Раді України 6 скликання (29.11.2007 р. – 16.12.2008 р.) у складі фракцій Блоку Юлії Тимошенко та «Наша Україна-Народна Самооборона». **Опозиційними** у цей період вважаються фракції Партії регіонів, Блоку Литвина та Комуністичної партії України.
2. Коаліція «Національного розвитку, стабільності та порядку» (17.12.2008 р. – 10.03.2010 р.) у складі фракцій Блоку Юлії Тимошенко, Блоку «Наша Україна – Народна Самооборона», Блоку Литвина.
Опозиційними у цей період вважаються фракції Партії регіонів та Комуністичної партії України.
3. Коаліція депутатських фракцій «Стабільність і реформи» (11.03.2010 р. – 3.10.2010 р.) у складі Партії регіонів, Комуністичної партії України, Блоку Литвина та [16 народних депутатів](#) з інших фракцій та позафракційних депутатів.
Опозиційними у цей період вважаються фракції Блоку Юлії Тимошенко та «Наша Україна – Народна самооборона».
4. Парламентська більшість у Верховній Раді України шостого скликання «Стабільність і реформи» (4 жовтня 2010 р. - дотепер) у складі фракцій Партії регіонів, Комуністичної партії та Блоку Литвина (19.11.2010 р. перейменована у фракцію «Народної партії»).

Хоча юридичних підстав для віднесення депутатської групи «Реформи заради майбутнього» (утворена 16.02.2011 р.) до парламентської більшості немає, з урахуванням особливостей голосувань цієї групи пропонується вважати її такою, що з 16.02.2011 р. належить до фракцій більшості.

Опозиційними у цей період вважаються фракції Блоку Юлії Тимошенко (з 16.11.2010 р. – фракція «Блок Юлії Тимошенко – «Батьківщина») та «Наша Україна-Народна самооборона».

5 скликання

У парламенті **5 скликання (2006-2007 р.)** більшість утворювалась **2 рази**:

1. Коаліція демократичних сил у Верховній Раді України 5 скликання (22.06.2006 р. – 6.07.2006). До складу ввійшли фракції «Наша Україна», «Блок Юлії Тимошенко», Соціалістичної партії України.
Опозиційними у цей період вважаються фракції Партії регіонів та Комуністичної партії України.
2. Антикризова коаліція у Верховній раді України 5 скликання була утворена 7 липня 2006 р. і проіснувала до набуття повноважень депутатами 6 скликання у складі фракції Партії регіонів, Соціалістичної партії України, Комуністичної партії України.
Опозиційними у цей період вважаються фракції «Наша Україна» та «Блок Юлії Тимошенко».

4 скликання

У парламенті **4 скликання (2002-2006 р.)** постійнодіюча парламентська більшість (без назви) була утворена 27 вересня 2002 р. і проіснувала до набуття повноважень депутатами 5 скликання (25.05.2006 р.) у складі 9 фракцій і груп:

- «Аграрники України»
- Народно-демократичної партії, політичних партій промисловців та підприємців України та «Трудова Україна»
- «Регіони України»
- Соціал-демократичної партії України (об'єднаної)
- депутатської групи «Демократичні ініціативи»
- депутатської групи «Європейський вибір»
- депутатської групи «Народний вибір»
- депутатської групи «Народовладдя».

Опозиційними у цей період вважаються фракції «Блок Віктора Ющенка «Наша Україна», «Виборчий Блок Юлії Тимошенко», Комуністичної партії України та Соціалістичної партії України.

Критерій 3. Непричетність до корупційних дій

Корупційні дії розуміються широко як використання владного становища для отримання будь-яких неналежних переваг (зокрема, хабарництво, призначення на посаду близьких осіб, порушення вимог щодо несумісності, зловживання чи перевищення влади тощо), а також прийняття рішень за конфлікту інтересів. При цьому такі дії не обов'язково повинні відповідати визначенню корупції і відповідних правопорушень, що містяться в законодавстві.

Інформація про можливу причетність до корупції повинна бути оприлюднена у засобах масової інформації чи мережі Інтернет та мати достатній рівень достовірності, а саме бути оприлюднена у виданнях, що дотримуються загально визнаних професійних стандартів, підготовлена журналістом чи ЗМІ, бути не анонімною, ґрунтуватися на документах тощо. Інформація про підозри не повинна бути політично мотивована (тобто оприлюднена представниками політичної сили з метою компрометації своїх опонентів).

Враховуються також факти притягнення особи до адміністративної чи кримінальної відповідальності за вчинення корупційного правопорушення (адміністративні корупційні правопорушення, злочини у сфері службової діяльності та їх аналоги).

Вчинення злочинів у сфері службової діяльності, корупційних адміністративних правопорушень

З 1 липня 2011 р. корупційними адміністративними правопорушеннями вважаються правопорушення, передбачені статтями 172-2 – 172-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення:

- ✓ порушення обмежень щодо використання службового становища
- ✓ пропозиція або надання неправомірної вигоди
- ✓ порушення обмежень щодо сумісництва
- ✓ порушення обмежень щодо одержання дарунка
- ✓ неподання або несвоєчасне подання декларацій про доходи (порушення вимог фінансового контролю)
- ✓ порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів
- ✓ незаконне використання інформації, що стала відомою у зв'язку з виконанням службових повноважень
- ✓ нежиття заходів щодо протидії корупції).

Злочинами у сфері службової діяльності є: самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи (ст. 353 Кримінального кодексу), підроблення документів, печаток, бланків (ст. 358 КК), зловживання владою, перевищення влади, службове підроблення, одержання хабара, незаконне збагачення, комерційний підкуп, пропозиція або давання хабара, зловживання впливом (статті 364-366, 368-370 КК).

Інформація про кримінальне минуле кандидатів (у тому числі членство в ОЗУ, вчинення злочинів у сфері службової діяльності чи корисливих злочинів, про причетність до корупції і т.п.) отримується з повідомлень в ЗМІ та журналістських розслідувань, розміщених в мережі Інтернет. Приділяється особлива увага перевірці відповідної інформації та підтвердженню її належними доказами (розміщені копії документів, розповіді свідків подій тощо).

Враховується отримання кандидатами, які є суб'єктами відповідальності згідно із Законом «Про засади запобігання і протидії корупції», після 1.07.2011 р. дорогих подарунків (картини, дорогі годинники, аксесуари тощо), порушення вимог щодо несумісності, неподання декларацій про доходи до 1 квітня 2012 р., оскільки відповідні діяння за наявності необхідних ознак можуть відноситись до корупційних правопорушень.

Враховується не тільки факт притягнення особи до відповідальності, але й наявність інформації про високу імовірність її причетності до корупційних дій, якщо відповідна інформація є обґрунтованою (із зазначенням того, що особа не була притягнена до відповідальності і що висновок про причетність до корупційних дій є оціночним судженням Руху).

При цьому не враховуються випадки притягнення до відповідальності за вказані вище злочини, якщо кримінальне переслідування було обумовлено політичними мотивами, супроводжувалося численними порушеннями права на справедливий суд і не було обґрунтовано достатніми доказами (наприклад, справи Ю.Тимошенко, Ю.Луценка, Є.Корнійчука).

Порушення вимог про несумісність

Сумісництво полягає в одночасному перебуванні на двох посадах або заняття двома видами діяльності всупереч закону (наприклад, зайняття народним депутатом підприємницькою чи іншою оплачуваною роботою, входження до керівного чи наглядового органу комерційної організації).

Сумісництво створює передумови для вчинення корупційних правопорушень, оскільки, наприклад, дозволяє використовувати службове становище народного депутата для отримання переваг для організації, в якій особа працює (обіймає посаду) за сумісництвом (навіть у випадку, якщо ця особа не отримує в цій організації грошову винагороду). Також сумісництво веде до конфлікту інтересів, оскільки на ухвалення рішень службовою особою можуть впливати інтереси підприємства чи іншого державного органу, в якому особа працює за сумісництвом.

Вимоги щодо несумісності депутатського мандата та окремих категорій посад з іншими видами діяльності закріплено у Конституції України, законах «Про статус народного депутата», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про статус депутата Верховної Ради АРК» та законах, які встановлюють порядок проходження відповідної служби (Закони «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про судоустрій і статус суддів», «Про прокуратуру» і т.д.), а також Законі «Про засади запобігання і протидії корупції».

В окремих ситуаціях особа може виправдовувати своє перебування на двох формально несумісних посадах наявністю судового рішення (наприклад, ситуація народного депутата В.Каськіва). Такі ситуації слід аналізувати окремо з урахуванням обставин (у випадку В.Каськіва наявність судового рішення не виправдовує одночасне перебування на посадах керівника органу виконавчої влади та народного депутата України).

Також сумісництвом може вважатися фактичне суміщення двох робіт (якщо не йдеться про викладацьку, наукову і творчу діяльність), коли з повідомлень у ЗМІ чи іншої оприлюдненої інформації (наприклад, на сайті підприємства) випливає, що особа здійснює фактичне поточне управління діяльністю підприємства, навіть не займаючи формально керівної посади. На це може вказувати інформація про ведення особою переговорів від імені підприємства, коментування деталей його операційної діяльності тощо. Хоча цього може бути недостатньо для визнання порушення закону, така інформація може бути підставою для оцінки про невідповідність кандидата критерію.

Конфлікт інтересів

Виявити можливий конфлікт інтересів дозволяє інформація про зв'язки депутатів чи інших посадовців, які є кандидатами, з певними суб'єктами господарювання і аналіз їх службової діяльності, зокрема:

- ✓ прийняття чи участь у прийнятті рішень в інтересах таких осіб;
- ✓ лобіювання їх інтересів в інший спосіб: надсилання запитів до правоохоронних органів, центральних органів виконавчої влади, внесення законопроектів чи поправок, дія яких у разі прийняття поширюватиметься на суб'єктів господарювання, сприяння їх прийняттю (у т.ч. шляхом участі у розгляді комітетом, членом якого є депутат) тощо – якщо кандидатом є депутат поточного скликання.

Про потенційний зв'язок кандидата із суб'єктом господарювання може свідчити:

- ✓ його участь у статутному капіталі суб'єкта: володіння значними (10% і більше) пакетами акцій, частками у капіталі);
- ✓ обіймання посад в органах управління, у тому числі на „безоплатній” основі, посад „почесних” президентів, членів наглядових рад і т.п. Такий зв'язок може мати опосередкований характер (наприклад, через членів сім'ї, друзів, партнерів по попередній бізнесовій діяльності тощо).

Джерелом відповідної інформації можуть бути:

- ✓ біографічні відомості кандидата (в частині трудової діяльності) на сайті ЦВК чи інших органів влади;
- ✓ запити про надання витягів про юридичних осіб з ЄДРПОУ;
- ✓ журналістські розслідування, підтверджена фактами інформація у ЗМІ;
- ✓ відомості веб-порталу державних закупівель (наприклад, про перемогу у процедурах торгів суб'єктів господарювання, пов'язаних з кандидатом).

Використання адміністративного ресурсу, прямий та непрямий підкуп виборців

Невідповідністю критерію вважається причетність кандидата до використання адміністративного ресурсу та прямого чи непрямого підкупу виборців.

! Використання адміністративного ресурсу можна вважати:

- ✓ тиск на працівників бюджетних установ (вчителів, працівників медичних установ і т.п.), студентів, осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, соціально вразливих категорій громадян, з метою спонукання їх до голосування чи агітації на підтримку кандидата чи певної політичної партії; залучення підлеглих службовців до здійснення агітації (як до початку виборчого процесу, так і після); використання для здійснення агітації службового транспорту, засобів зв'язку тощо;
- ✓ позитивні (без критичних коментарів, викладу альтернативних думок тощо) оцінки діяльності кандидата, який обіймає посаду в органах влади, в державних чи комунальних ЗМІ, на які цей кандидат має можливість впливу;
- ✓ підтримка певних кандидатів чи партій (як фінансово-матеріальна, наприклад, шляхом надання грошових коштів, приміщень, майна, знижок на послуги, так і «моральна» – наприклад, у вигляді публічних схвальних оцінок діяльності кандидата з боку представників органів влади під час нарад, публічних заходів, що можуть спонукати виборців голосувати за кандидата). Особа вважається такою, що використовує адміністративний ресурс, як у випадку здійснення зазначених вище дій нею самою, так і у випадку, коли відповідні дії здійснюються на її підтримку.

! Підкуп виборців

Непрямим підкупом виборців можуть вважатись дії, передбачені Законом «Про вибори народних депутатів України» (п.2 ч.2 ст. 61 Закону «Про вибори народних депутатів України»).

При цьому враховуються дії, які відповідно до законодавства формально не можуть вважатись непрямим підкупом виборців, однак **є такими за своєю суттю** і дають підстави зробити оцінку про невідповідність кандидата критерію.

Наприклад: **непрямий підкуп поза межами виборчого процесу**, який не вважається непрямим підкупом у розумінні Закону „Про вибори народних депутатів України”; підписання „соціальних угод” з виборцями (підтримка в обмін на майбутні „блага” для округу) та інші подібні практики; виділення чи лобювання виділення коштів для певного округу для будівництва шкіл, доріг та інших об'єктів інфраструктури (через депутатські запити, внесення пропозицій до законопроекту про Державний бюджет тощо).

У випадку непрямого підкупу та інших подібних діянь непрямий підкуп відмежовується від дій політичних конкурентів, які здійснюються без відома кандидата (наприклад, певні особи з метою дискредитації кандидата можуть роздавати „лайки” та інші блага від його імені).

Прямим підкупом виборців вважаються дії, передбачені ст. 157 Кримінального кодексу України (наприклад, надання винагороди за голосування за кандидата у день голосування, підкуп члена виборчої комісії чи спостерігача та інші подібні дії).

Джерелами інформації про використання адміністративного ресурсу, підкупу та інших неналежних практик у зв'язку з проведенням виборів можуть бути:

- ✓ звіти міжнародних місій зі спостереження за виборами (ОБСЄ/БДПЛ);
- ✓ звіти громадських організацій, що здійснюють спостереження за виборами (КВУ, ОПОРА та інші);
- ✓ повідомлення в ЗМІ та Інтернет, підтвержені відповідними фактами (фото, відеозйомка, розповіді свідків подій тощо), зокрема, спецпроект ЧЕСНО та телеканалу ТВі;
- ✓ рішення ЦВК про оголошення попередження кандидатам чи партіям за вчинення непрямого підкупу;
- ✓ рішення судів.

! Інші дії, які вважаються невідповідністю критерію

Причетністю до корупційних дій також вважається:

- ✓ зловживання із земельними ресурсами;
- ✓ зловживання під час тендерних процедур;
- ✓ розкрадання державного чи комунального майна, їх нецільове використання;
- ✓ призначення на посаду (просування по службі) не на підставі особистих якостей, а на підставі родинних чи інших особистих зв'язків;
- ✓ перевищення норм витрат на транспортні перевезення.

Перелік індикаторів та прикладів за цим критерієм див. на початку методології.

Критерій 4. Прозорість задекларованих доходів та майна та їх відповідність способу життя.

! Порушенням критерію вважається:

- ✓ відмова оприлюднити або надати на звернення декларацію про доходи і майно (для народних депутатів до моменту реєстрації їх кандидатами);
- ✓ невідповідність задекларованих доходів і майна стилю життя, який веде особа (зокрема, користування незадекларованим майном), а також невідповідність задекларованого майна і доходів реальним статкам (наприклад, декларування явно занижених доходів чи недекларування майна).

Декларації за 2011 р. про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру народних депутатів України поточного скликання, членів уряду, суддів вищих судів, керівників інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх заступників (повний перелік посадових осіб наведено у ч. 2 ст. 12 Закону «Про засади запобігання і протидії корупції») до 1 квітня 2012 року подаються за місцем роботи і оприлюднюються протягом 30 днів з дня подання в офіційних друкованих виданнях відповідних органів.

У зв'язку з цим у квітні 2012 р. народним депутатам України Рухом ЧЕСНО були надіслані звернення з проханням надати копію декларації або включені до неї відомості. Народний депутат, який не відповів на звернення, відмовив в наданні декларації, відіслав до Апарату Верховної Ради чи іншого державного органу, куди він подав декларацію, вважається таким, що не відповідає критерію, оскільки не забезпечив відкритості інформації про свій фінансовий стан. При цьому якщо декларацію було оприлюднено в друкованих ЗМІ чи мережі Інтернет (самим депутатом або Апаратом Верховної Ради), то це вважається відповідністю критерію. Так само, якщо депутат надав декларацію Руху ЧЕСНО (або опублікував її) після оприлюднення Рухом ЧЕСНО своєї оцінки про невідповідність депутата критерію, то це також зараховується як відповідність критерію. Таким оприлюдненням чи наданням не вважається подання декларації до ЦВК при реєстрації кандидатом та її наступне оприлюднення відповідно до Закону «Про вибори народних депутатів України».

Джерела інформації

Для оцінки доходів та майна кандидата використовується інформація, наведена у його декларації за 2011 рік, а також декларації за попередні роки, якщо вони доступні. Використовуються також факти невідповідності доходів посадовців (як на центральному, так і місцевому рівнях) їхнім витратам та майну, яким вони користуються, що оприлюднювалися в мережі Інтернет чи ЗМІ.

Відповідна інформація використовується у тому випадку, якщо вона **підкріплена конкретними доказами** (розповідь свідків, документи, фото-, відеоматеріали тощо).

Критерій 5. Особисте голосування в парламенті

Зафіксовано один чи більше випадки порушення конституційної вимоги про особисте голосування народним депутатом, а саме – коли карткою народного депутата голосує інша особа або народний депутат голосує за іншу особу. Кількість та регулярність порушень, а також причини, які спонукали депутата до неособистого голосування, не мають значення для оцінки.

! Висновок про невідповідність депутата критерію здійснюється на підставі встановлення хоча б одного порушення вимоги Конституції України стосовно особистого голосування.

Для встановлення порушення можуть використовуватись трансляції пленарних засідань (наприклад, парламентським телеканалом «Рада»), відеозаписи парламентських засідань в мережі Інтернет, програми теленовін.

В якості джерела інформації також можуть використовуватись повідомлення у ЗМІ та заяви окремих депутатів, насамперед – щодо випадків голосування за них або щодо голосування ними за інших депутатів (наприклад, під час голосування за останні зміни до Конституції, за закон про ратифікацію угоди з питань перебування Чорноморського флоту на території України).

Ще одним джерелом інформації є порівняння результатів голосувань з даними письмової реєстрації в залі. При цьому враховується, що згідно з Регламентом Верховної Ради народні депутати на початку кожного (ранкового та вечірнього) пленарного засідання зобов'язані письмово зареєструватися шляхом пред'явлення посвідчення та проставлення особистого підпису в журналі реєстрації. Інформація про письмову реєстрацію відображається на сайті Верховної Ради. Якщо депутат не був письмово зареєстрований, однак його картка брала участь у голосуванні, вважається, що він порушив вимогу особистого голосування і зараховується його невідповідність критерію.

Для виявлення таких невідповідностей між голосуванням та письмовою реєстрацією обирається довільно одне чи кілька пленарних засідань і порівнюються відповідні дані.

На останньому етапі перевірки депутати, щодо яких не знайдено інформації про неособисте голосування, опитуються для з'ясування того, чи порушували вони колись вимогу особистого голосування. Зізнання в порушенні зараховується як невідповідність критерію.

Критерій 6. Участь у засіданнях парламенту та роботі комітетів

! Невідповідністю критерію вважається відсутність упродовж визначеного періоду на більше ніж 25% пленарних засідань Верховної Ради України VI скликання та 25% засідань комітету, до якого входить народний депутат.

Присутність на засіданнях Верховної Ради України

Кількість пропущених депутатом засідань Верховної Ради визначається за даними письмової реєстрації депутата на початку пленарних засідань (на підставі пред'явлення посвідчення та підтвердження своєї присутності власноручним підписом). Оскільки на сайті Верховної Ради дані щодо письмової реєстрації наявні лише починаючи з квітня 2011 року, то аналізується період з 5 квітня до 31 грудня 2011 року. Відвідування засідань народними депутатами, які набули повноважень після 5 квітня 2011 року, аналізується з моменту набуття ними повноважень до 18 липня 2012 року (тобто до моменту оприлюднення результатів громадського аудиту кампанії «Фільтруй Раду!»).

Враховуються саме дані **письмової реєстрації**, оскільки з урахуванням масового голосування депутатів за відсутніх колег дані реєстрації депутата за допомогою електронної системи не дозволяють отримати достовірну інформацію про присутність депутата на парламентських засіданнях.

Присутність депутатів на засіданнях комітетів

Аналізується відвідування засідань комітету, членом якого є народний депутат, за 2011 рік. Інформація про присутність депутатів на засіданнях комітетів отримується шляхом направлення інформаційних запитів головам відповідних комітетів (щодо надання інформації про загальну кількість засідань комітету в 2011 році, кількість засідань, на яких депутат був відсутній). У разі відмови надати відповідну інформацію, відвідуваність засідань комітету депутатом не враховується при оцінці за цим критерієм. Водночас, така відмова за підписом голови комітету чи іншого народного депутата може бути врахована при його оцінці за критерієм «Відсутність фактів порушення прав і свобод людини» як порушення права на інформацію.